

Išrašas

VILNIAUS UNIVERSITETO
FILOSOFIJOS FAKULTETO TARYBOS POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2017 11 29 Nr. 16
Vilnius

SVARSTYTA. Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto asistentės ir podoktorantūros stažuotojos dr. Paulinos Želvienės mokslo darbų ciklo „*Adaptacijos sutrikimas Lietuvoje: paplitimas, rizikos veiksniai ir psichologinės pagalbos galimybės*“ (Socialiniai mokslai, Psichologija (06S), mokslinis vadovas doc. dr. Evaldas Kazlauskas) teikimas Lietuvos mokslų akademijos (LMA) jaunųjų mokslininkų ir doktorantų geriausių mokslinių darbų konkursui.

Dr. Paulinos Želvienės LMA jaunųjų mokslininkų mokslinių darbų konkursui teikiamo mokslo darbų ciklo „*Adaptacijos sutrikimas Lietuvoje: paplitimas, rizikos veiksniai ir psichologinės pagalbos galimybės*“ bendra apimtis sudaro 391346 spaudos ženklų (su tarpais), dr. Paulinos Želvienės indėlis yra 65,6 proc., 256740 spaudos ženklai (su tarpais).

Teikiamų mokslo darbų sąrašas:

1. **Želviene, P.** (2017). Adaptacijos sutrikimo struktūra ir rizikos veiksniai Lietuvos populiacijoje. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
2. Kazlauskas, E., & **Zelviene, P.** (2016). Trauma research in the Baltic Countries: From political oppression to recovery. *European Journal of Psychotraumatology*, 7, 29295. doi:<http://dx.doi.org/10.3402/ejpt.v7.29295>
3. Kazlauskas, E., **Zelviene, P.**, & Eimontas, J. (2017) ‘No posttraumatic stress disorder in Lithuania’: National health care fails to identify PTSD. *Journal of Traumatic Stress*, 30, 99–102. doi:10.1002/jts.22152
4. **Zelviene, P.**, Kazlauskas, E., Eimontas, J., & Maercker, A. (2017). Adjustment disorder: Empirical study of a new diagnostic concept for ICD-11 in the general population in Lithuania. *European Psychiatry*, 40, 20–25. doi:10.1016/j.eurpsy.2016.06.009
5. Skruibis, P., Eimontas, J., Dovydaityte, M., Mazulyte, E., **Zelviene, P.**, & Kazlauskas, E. (2016). Internet-based modular program BADI for adjustment disorder: Protocol of a randomized controlled trial. *BMC Psychiatry*, 16(1), 264. <http://doi.org/10.1186/s12888-016-0980-9>
6. Eimontas, J., Rimsaite, Z., Gegieckaite, G., **Zelviene, P.**, & Kazlauskas, E. (2017). Internet-based self-help intervention for adjustment disorder: Preliminary findings. *Psychiatric Quarterly*. doi:<https://doi.org/10.1007/s11126-017-9547-2>
7. Eimontas, J., Gegieckaite, G., Dovydaityte, M., Mazulyte, E., Rimsaite, Z., Skruibis, P., **Zelviene, P.**, & Kazlauskas, E. (2017). The role of therapist support on effectiveness of an internet-based modular self-help intervention for adjustment disorder: A randomized controlled trial. *Anxiety, Stress, and Coping*. doi:10.1080/10615806.2017.1385065

Teikiamų darbų aprašymas:

1. Dr. Paulinos Želvienės 2017 m. kovo 31 d. Vilniaus universitete apginta socialinių mokslų srities (psichologija) **daktaro disertacija „Adaptacijos sutrikimo struktūra ir rizikos veiksniai Lietuvos populiacijoje“** (mokslinis vadovas dr. E. Kazlauskas). Darbo apimtis 216133 spaudos ženklai (su tarpais). Dr. P. Želvienės indėlis yra 100 proc. (216133 spaudos ženklai).

Disertacijos tikslas buvo įvertinti Lietuvos populiacijos stresinę ir trauminę patirtį, atlikti adaptacijos sutrikimo struktūros analizę bei nustatyti šio sutrikimo rizikos veiksnius. Adaptacijos sutrikimo struktūros analizė buvo atlikta remiantis naujausiais siūlymais, paremtais moksliniais tyrimais, kuriuos pateikė PSO Stresinių sutrikimų darbo grupė, Tarptautinės ligų klasifikacijos 11-ajam leidimui (TLK-11), kuris planuojamas išleisti 2018-ais metais. Tyrimo dalyviai pildė klausimynus, skirtus įvertinti jų stresines ir traumines patirtis, adaptacijos sutrikimo simptomus ir potrauminio streso sutrikimo simptomus. Skerspjūvio tyrime dalyvavo 831 (57,8 proc. moterų) bendrosios populiacijos tyrimo dalyvis nuo 18 iki 89 metų amžiaus ($M = 39,8$ metai). Adaptacijos sutrikimo struktūros analizei buvo atlikta patvirtinamoji faktorių analizė. Gauti tyrimo rezultatai parodė, kad 83,3 proc. Lietuvos gyventojų yra patyrę bent vieną reikšmingą stresorių per pastaruosius dvejus metus ir 68,7 proc. tyrimo dalyvių nurodė patyrę bent vieną trauminį įvykį. Duomenų analizė taip pat patvirtino dviejų faktorių adaptacijos sutrikimo struktūrą, atitinkančią pateiktus siūlymus TLK-11. Nustatyti adaptacijos sutrikimo rizikos veiksniai buvo ilgalaikiai stresoriai, susiję su sveikatos sutrikimais, potrauminio streso sutrikimo invazijos simptomai ir demografiniai veiksniai (moteriška lytis ir žemesnis išsilavinimas).

Disertacinis tyrimas sulaukė pozityvių atsiliepimų iš tarptautinės mokslininkų bendruomenės, prof. B.Gersons (Amsterdamo universitetas), prof. A.Maercker (Ciuricho universitetas), dr. A. Horn (Ciuricho universitetas), prof. A.Elkit (Pietų Danijos universitetas). Disertacijos tyrimas buvo pagirtas už itin aktualią mokslinę tematiką, kuri svarbi ne tik moksliniu požiūriu, bet ir plėtojant psichosocialines paslaugas asmenims po stresinių patirčių. Daktaro disertacijoje nustatyta dviejų faktorių adaptacijos sutrikimo struktūra buvo pirmas toks tyrimas pasaulyje, kuris suteikia gaires tolesniems šios srities tyrimams: įvertinimo metodikų rengimui bei psichosocialinių intervencijų plėtrai.

2. Kazlauskas, E., & **Zelviene, P.** (2016). Trauma research in the Baltic Countries: From political oppression to recovery. *European Journal of Psychotraumatology*, 7, 29295. doi:10.3402/ejpt.v7.29295. Straipsnio apimtis yra 23429 spaudos ženklai (su tarpais). Dr. P.Želvienės indėlis yra 50 proc. (11715 spaudos ženklai).

Straipsnis publikuotas tarptautiniame lyderiaujančiame psichotraumatologijos ir stresinių sutrikimų tematikos recenzuojamame mokslo žurnale, indeksuojamame *Clarivate Analytics Web of Science (CA WoS)* bazėje. Žurnalo *CA WoS* citavimo rodiklis (angl. *impact factor*) yra 3,278, žurnalas patenka į pirmąjį kvartilį (Q1). Straipsnyje pirmą kartą tarptautiniame kontekste pristatoma Baltijos šalių psichotraumatologijos tyrimų analizė bei ateities tyrimų gairės. Straipsnyje atskleidžiamas itin didelis Lietuvos gyventojų stresinių ir trauminių patirčių paplitimas ir pateikiami pirmųjų potrauminio streso paplitimo tyrimų duomenys. Straipsnyje pagrindžiama stresinių sutrikimų tyrimų svarba Baltijos šalyse ir nubrėžiamos gairės plėtoti šią mokslinių tyrimų sritį. Atliktoje analizėje atskleidžiamas tolesnių populiacijos stresinių sutrikimų tyrimų poreikis tiek mokslo, tiek praktikos srityse. Dr. P. Želvienė reikšmingai prisidėjo prie atliktos analizės, atlikdama mokslinės literatūros paiešką ir analizę.

3. Kazlauskas, E., **Zelviene, P.**, & Eimontas, J. (2017) ‘No posttraumatic stress disorder in Lithuania’: National health care fails to identify PTSD. *Journal of Traumatic Stress*, 30, 99–102. doi:10.1002/jts.22152. Straipsnio apimtis 16381 spaudos ženklas (su tarpais). Dr. P. Želvienės indėlis 33,3 proc. (5460 spaudos ženklų).

Straipsnis publikuotas tarptautiniame lyderiaujančiame psichotraumatologijos ir stresinių sutrikimų tematikos recenzuojamame mokslo žurnale, indeksuojamame *CA WoS* bazėje su citavimo rodikliu (IF=2,254, Q2). Publikacijoje pristatomi Lietuvos sveikatos sistemos duomenys, aktualūs kitų šalių praktikai ir moksliniams tyrimams. Straipsnyje pateikiama unikali Lietuvos sveikatos sistemos analizė, kuri atskleidė, kad Lietuvoje sveikatos priežiūros specialistai neidentifikuoja ir nedagnozuoja stresinių sutrikimų. Nustatytas didžiulis skirtumas tarp prognozuojamo, remiantis

Europos epidemiologiniais tyrimais, stresinių sutrikimų paplitimo ir sveikatos sistemoje diagnozuojamų stresinių sutrikimų. Neatpažįstami stresiniai sutrikimai turi didelės įtakos psichikos sveikatos politikai ir teikiamų paslaugų kokybei bei prieinamumui. Straipsnyje pateikiami Lietuvos adaptacijos sutrikimo diagnozavimo duomenys 2014 ir 2015 m., kurie yra 10 kartų didesni nei potrauminio streso sutrikimas. Dr. P. Želvienė reikšmingai prisidėjo prie šios publikacijos rengimo atlikdama statistinę duomenų analizę ir interpretuodama tyrimo rezultatus.

4. **Zelviene, P.**, Kazlauskas, E., Eimontas, J., & Maercker, A. (2017). Adjustment disorder: Empirical study of a new diagnostic concept for ICD-11 in the general population in Lithuania. *European Psychiatry*, 40, 20–25. doi:10.1016/j.eurpsy.2016.06.009. Straipsnio apimtis 24459 spaudos ženklai (su tarpais). Dr. P. Želvienės indėlis 25 proc. (6115 spaudos ženklai).

Straipsnis publikuotas viename lyderiaujančių tarptautinių psichikos sveikatos srities recenzuojamų mokslo žurnalų, indeksuojamame *CA WoS* su citavimo rodikliu (IF=3,123, Q2). Publikacija ypatingai reikšminga tarptautiniame kontekste, nes joje pirmą kartą pasaulyje pristatomi adaptacijos sutrikimo dviejų faktorių struktūros duomenys remiantis Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) siūlymais Tarptautinės ligų klasifikacijos 11-ajam leidimui (TLK-11), kurią planuojama patvirtinti 2018 m. Adaptacijos sutrikimas yra viena labiausiai diskutuotinių diagnostinių kategorijų TLK atnaujinimo darbų kontekste, trūko aiškumo šios kategorijos apibrėžimui, dėl ko kilo nemažai keblumų klinikinėje praktikoje. Straipsnis parengtas bendradarbiaujant su Ciuricho universiteto profesoriumi Andreas Maercker, kuris yra PSO TLK-11 stresinių sutrikimų darbo grupės vadovas ir vienas lyderiaujančių stresinių sutrikimų mokslininkų pasaulyje. Dr. P. Želvienė yra šios aukšto tarptautinio lygio publikacijos pirmas ir pagrindinis autorius.

5. Skruibis, P., Eimontas, J., Dovydaitytė, M., Mazulytė, E., **Zelviene, P.**, & Kazlauskas, E. (2016). Internet-based modular program BADI for adjustment disorder: Protocol of a randomized controlled trial. *BMC Psychiatry*, 16(1), 264. <http://doi.org/10.1186/s12888-016-0980-9>. Straipsnio apimtis yra 30058 spaudos ženklai (su tarpais). Dr. P. Želvienės indėlis 16,7 proc. (5010 spaudos ženklų).

Straipsnis publikuotas tarptautiniame recenzuojamame psichikos sveikatos mokslo žurnale, indeksuojamame *CA WoS* su citavimo rodikliu (IF=2,613, Q2). Publikacijoje yra pristatoma VU mokslininkų sukurta originali ir moksliniais tyrimais paremta TLK-11 adaptacijos sutrikimo internetinė savipagalbos psichosocialinė intervencija (BADI). BADI –viena pirmųjų internetu grįstų adaptacijos sutrikimo intervencijų pasaulyje. Dr. P. Želvienės indėlis į šią studiją ir publikaciją yra jos siūlymas adaptacijos sutrikimą vertinti, naudojant PSO siūlomą TLK-11 dviejų faktorių struktūrą, kurią pagrindė jos atliktas plačios apimties tyrimas Lietuvos populiacijoje.

6. Eimontas, J., Rimsaitė, Z., Gegieckaite, G., **Zelviene, P.**, & Kazlauskas, E. (2017). Internet-based self-help intervention for adjustment disorder: Preliminary findings. *Psychiatric Quarterly*, 1-10. doi:<https://doi.org/10.1007/s1126-017-9547-2>. Straipsnio apimtis yra 29298 spaudos ženklai (su tarpais). Dr. P. Želvienės indėlis yra 20 proc. (5860 spaudos ženklų).

Straipsnis publikuotas tarptautiniame recenzuojamame psichikos sveikatos mokslo žurnale, indeksuojamame *CA WoS* su citavimo rodikliu (IF=1,095, Q3). Publikacijoje pateikiami pradiniai tyrimo duomenys, apie su stresine patirtimi susijusių adaptacijos sutrikimo reakcijų dinamiką, naudojant VU mokslininkų sukurta internetu grįstą BADI intervenciją. Tęstinio tyrimo rezultatai parodė, kad po vieno mėnesio naudojimosi BADI programa vyksta reikšmingi adaptacijos sutrikimo požymių pokyčiai, kas pagrindžia BADI programos veiksmingumą. Dr. P. Želvienė prisidėjo planuojant ir vykdant šią studiją bei rengiant publikaciją.

7. Eimontas, J., Gegieckaite, G., Dovydaitytė, M., Mazulytė, E., Rimsaitė, Z., Skruibis, P., **Zelviene, P.**, & Kazlauskas, E. (2017). The role of therapist support on effectiveness of an internet-based modular self-help intervention for adjustment disorder: A randomized controlled trial. *Anxiety, Stress, and Coping*, 1-13. doi:10.1080/10615806.2017.1385065. Straipsnio apimtis 51588 spaudos ženklai (su tarpais). Dr. P. Želvienės indėlis 12,5 proc. (6449 spaudos ženklai).

Straipsnis publikuotas tarptautiniame recenzuojamame mokslo žurnale, indeksuojamame *CA WoS* su citavimo rodikliu (IF=2,042, Q2). Šioje publikacijoje analizuojamas VU mokslininkų sukurta BADI programos veiksmingumas ir psichologo pagalbos vaidmuo šios intervencijos

veiksmingumui. Publikacijoje pagrindžiamas BADI veiksmingumas, gauti efekto dydžiai (d) yra nuo 0,53 iki 0,64. Reikšmingi pokyčiai vyko per pirmą mėnesį naudojantis programa, antrą mėnesį įvykę pokyčiai buvo stabilūs laike. Šioje studijoje nebuvo gauta reikšmingas teigiamas psichologo papildomų konsultacijų, naudojantis BADI programa, efektas. Šis tyrimas prisideda prie tarptautinės stresinių sutrikimų mokslo bendruomenės ir praktikų diskusijų apie veiksmingą pagalbą adaptacijos sutrikimą turintiems asmenims. Publikacija pagrindžia, kad mažo intensyvumo, mažų kaštų internetu grįstos psichosocialinės pagalbos programos gali reikšmingai padėti asmenims, kurie patiria stresorius ir turi dėl šių stresorių patirties psichologinių sunkumų. Dr. P. Želvienė prisidėjo planuojant ir vykdant šią studiją bei rengiant publikaciją.

NUTARTA. Siūlyti VU Mokslo komitetui teikti Vilniaus universiteto Filosofijos fakulteto asistentės ir podoktorantūros stažuotojos dr. Paulinos Želvienės mokslo darbų ciklą „*Adaptacijos sutrikimas Lietuvoje: paplitimas, rizikos veiksniai ir psichologinės pagalbos galimybės*“ (Socialiniai mokslai, Psichologija (06S), mokslinis vadovas doc. dr. Evaldas Kazlauskas) Lietuvos mokslų akademijos (LMA) jaunųjų mokslininkų ir doktorantų geriausių mokslinių darbų konkursui.

VU Filosofijos fakulteto
Tarybos pirmininkė

Prof. Danutė Gailienė